

Mandøposten nr 12 1939 side 291 - 299

Postforbindelsen mellem Mandø og Fastlandet 1874 - 1939. Af Niels Mandøe

Postvæsenet er af forholdsvis ny Dato ude paa Landet; men i Almindelighed var der heller ikke megen Brug for en saadan Indretning. Bønderne skrev faa Breve - som Gennemsnit næppe eet pr. Hjem aarligt - og der læstes næsten ingen Aviser.

Og det var dyrt at faa Breve besørget til Bestemmelsesstedet; der maatte i mange Tilfælde lejes et særligt Bud dertil. Mellem Købstæderne derimod var der regelmæssig Postforbindelse pr. Vogn.

Forbindelsen mellem Mandø og Fastlandet har altid været besværlig, og selvom man i Fortiden ikke kendte til Aviser og Breve i det Omfang, man gør nu, var der dog adskillige paa Øen, som i Aarets Løb baade modtog og afsendte Breve. De mange Søfolk, der dengang var paa Øen, kunde jo, naar de færdedes paa Søen, kun komme i Forbindelse med Familien gennem Breve, og da der i Tiden før 1874 ingen Postforbindelse var mellem Øen og Fastlandet, maatte man ad Omveje have Brevene afhentet paa og bragt til Fastlandet. Var det et særligt presserende Brev, der skulde besørges, lejede man en Mand til at besørge det. I Almindelighed sendte man Brev "ved Lejlighed", d. v. s., man fik Brevet med en Mand, der skulde til Fastlandet. At man derved var udsat for, at Brevet kunde gaa tabt, er indlysende. Det hændte ogsaa, at vedkommende

gik med Brevet i Lommen, til det var halvt slidt op. Man benyttede den Gang vist ikke Konvolut. Brevet blev foldet sammen og lukket med Laksegl. At Brevene under saadanne Forhold kunde blive gamle, inden de naaede Bestemmelsesstedet, siger sig selv.

Var der Telegram eller Breve til Kaptajnerne paa Øen, havde man truffet den Aftale med en Mand paa Fastlandet, at han skulde bringe disse til Øen, og han modtog som Betaling herfor 4 Mark (1,32). Ligeledes havde man truffet den Aftale med vedkommende, at han, hvis der kom Telegram eller Breve fra Søfolk her fra Øen, skulde "blusse" d. v. s. tænde Ild i en Kærv (Klapning) Halm og holde den op i Vejret paa en Høfork, til den var udbrændt. "Blussetiden" var Kl. 6 Aften. Paa den Maade fik man Underretning om, at der laa vigtige Budskaber paa Fastlandet fra de Søfarende. Om Efteraaret var der to Mand, der hver gik een Gang ugentlig til Fastlandet, og de modtog saa Betaling for hvert Brev, Pakke eller Avis, de bragte til eller fra øen.

Det føltes derfor som et uhyre Fremskridt, da der 1. Oktober 1874 blev oprettet en 6 Gange ugentlig gaaende, kongelig Post.

Den første, som beklædte Stillingen, var Hans Christian Hansen. Hans Post var født paa Mandø d. 8. Oktober 1847 og havde i sine unge Aar faret til Søs. Det var ikke nogen stor Løn, Landposten fik, og for en forholdsvis ringe Betaling maatte han hver Søgnedag Aaret rundt vandre de

ca. 10 km over Vadehavet til Fastlandet og tilbage igen. Der blev ymtet om, den Gang han begyndte Ruten, at han umuligt kunde holde ud til at gaa hver Dag, men han holdt ud i 33 Aar. Om Sommeren var Turen ikke saa anstrengende. Det var nærmest en behagelig Tur i bare Ben og let Paaklædning en varm Sommerdag at tilbagelægge de ca. 20 km. Men naar Efteraarsstormene kom, og Vinteren satte ind med Frost og Sne, da var det paa mange Maader en træls og ubehagelig Stilling. Dog, Hans Post hørte ikke til dem, der lod sig gaa paa. Han var i Besiddelse af et lyst og godt Humør. Han var et sjældent og hjælpsomt Menneske. Altid venlig og villig til at yde sine Medmennesker en Tjeneste. Og det var ikke lidt, man fordrede af ham. Mange af os føler, at vi staar i stor Gæld til den gamle Post. Det var ikke blot Breve og Aviser, han fragtede til og fra øen. Han blev vel næppe overbebyrdet af det, selvom den fyldte Posttaske nok kunde være tung at slæbe paa, men der var saa mange andre Ting, han maatte besørge. Navnlig ved Juletid var der mange Pakker, som skulde hjem til Øen, og vi forstaar vist godt nu, hvad det vil sige at have et halvt Hundrede Pund og derover paa Nakken og saa tilbagelægge Vejen, der ofte kunde bestaa af Is-Kvadder, i store Søstøvler. Hvor mange Par store Søstøvler har den gamle Mand ikke slæbt op til Brevsamlingsstedet i V. Vedsted, for at vi ved Juletid kunde komme hjem til Øen? Han var som nævnt altid villig og sagde aldrig Nej. At Landposten ofte i Efteraars- og Foraarsmaanedernes stormfulde Dage var henvist til at bruge Sejlbaad, skal kun anføres for en Fuldstændigheds Skyld.

H. Chr. Hansen, der i sine unge Aar var en Spasmager i stort Format, bevarede helt op i Alderdommen sit lyse og gode Humør og blev trods sine graa Haar aldrig gammel. Han var en Ven af Ungdommen, og Ungdommen holdt af ham og betragtede ham som en af deres, og derfor vilde den gerne besøge ham, Han kunde fortælle, saa vi alle maatte le, og selv lo han med, saa Taarerne løb ham ned ad Kinderne. Ja, en hyggelig og prægtig Mand var han, den gamle Post. Dygtig og snild paa Fingrene tillige.

Mange Baade og "Kahner" har han staaet og bygget i sin Fritid. De ældre af os husker vist endnu "Trefoldig-

heden" eller "Maren-Stinne-Digge" - en stor fladbundet Pram. Den laa i mange Aar paa Knud Jensens Hovedstykke, inden den blev ophugget til Brænde. Den var bygget til at hente Muslingskaller, der skulde anvendes paa de kalkfattige Marker.

H. C. Hansen blev den 21. December 1873 viet til Anne Kirstine Snor, født i Vester Lindet 4. Maj 1848, og sammen med hende opdrog han en Flok dygtige Hørn (6 Sønner og 1 Datter). Anne Kirstine døde 28. Januar 1908. Aaret i Forvejen var H. C. Hansen frattraadt sin Stilling med Pension. Den 16. Maj 1915 indgik Hans Post Ægteskab med Marie Jeffsen, og hun plejede ham trofast de sidste Aar, han levede. H. C: H. døde 16. Januar 1927.

Marius Hansen, der havde været sin Far en god Støtte i de sidste Aar, han gik Post, blev nu Faderens Afløser, idet han 1. Maj 1907 overtog Stillingen. Lønnen var paa det Tidspunkt 800 Kr. - og saa skulde han endda selv holde Sejlbaad. Under ham er Postbesørgeisen Gang paa Gang undergaaet Forandring. Han begyndte som gaende Post og endte med at køre med Postbil igennem Vadehavet. Marius H. var en sjælden samvittighedsfuld og pligtopfyldende Mand. Han havde arvet Faderens Tjenstvillighed og fortsatte i hans Spor. Marius søgte at følge med Tiden, saa godt det kunde lade sig gøre, og naar Mandø i Dag har saa god Postforbindelse med Fastlandet, som det er Tilfældet, har han en stor Del af Æren herfor. Det vil imidlertid være nødvendigt at gaa noget tilbage i

Tiden for at faa et fuldstændigt Overblik over Postvæsenets Udvikling.

1887 om Foraaret blev der oprettet een Gang ugentlig kørende. kongelig Pakke-Post. Den første Indehaver af denne Stilling var Andreas Jensen (Bager), der i 1891 forulykkede paa en Køretur imellen Mandø og V. Vedsted med et Læs Tørv. Han kom under Vognen og paadrog sig saa store indre Kvæstelser, at han afgik ved Døden. Andreas Jensen var gift med Hedvig Jørgensen, der døde 22/11 1938, jvf "Mandøposten " Nr. 10 Side 255. Efter Andreas Jensens Død overtog Købmand H. C. Nielsen Postkørselen.

H. C. N. var født 25/10 1843 og kom som alle Mandødrengene til Søs og blev til Slut Skibsfører og sejlede som saadan i en Del Aar paa Island, hvorefter han i 5 Aar gjorde Tjeneste som Tilsynsførende paa Fregatten "Jylland", der laa i Tivoli som Attraktion. Samtidig med, at H. C. N. overtog Postkørselen, udvidede han Købmandshandelen. Det var et stort Fremskridt for øens Beboere, at der blev en 1 Gang ugentlig kørende Pakke-Post til Ribe. Man kunde ikke blot faa sine Pakker ekspederede, men man kunde ogsaa selv blive fragtet til og fra Ribe for den rimelige Betaling af 1,50 Kr. pr. Tur. Naa. det var ikke en Rejse, der gik tit paa. De fleste kunde den Gang nøjes med en aarlig Ribetur. H. C. N. var en dygtig Postkører og kørte Postvognen i ca. 10 Aar til 1901, hvorefter Sønnen H.L.C. Nielsen kørte for sin Far til 1904. Paa dette Tidspunkt overtog han Gaard, Forretning og Postkørsel. H. C. Niel-

sen var gift med Mette Jørgensen, født 12. April 1847 og død 23. November 1902. I Ægteskabet var 3 Sønner og 4 Døtre. H. C. N. kunde i Foraaret 1901 nær have sat Livet til ved et Uheld. Han kom kørende fra Fastlandet og vilde køre ind gennem Porten til sit Hjem, men tog sig ikke i Agt for, at der var frosset Sne fast paa Hjulene, og da Vognen kørte frem, pressesedes han fast mellem Portbjælken og Vognen og fik Skulderpartiet i Stykker - en Skade, som han aldrig helt forvandt. Han laa længe til Sengs, og selvom han kom sig, saa kunde man dog altid se det paa ham. H. C. Nielsen var en livlig og interessant Mand, der nok skulde underholde sine Passagerer. H. C. Nielsen døde 5. April 1929. H. C. N. var Dbm. og Veteran fra 1864.

Sønnen, H. L. C. Nielsen, der var uddannet til Landmand, og som senere fik Uddannelse paa Høj- og Landbrugsskole, var en særdeles dygtig Landmand og blev paa flere Omraader Foregangsmand paa øen. Hans Laurits var meget omhyggelig for sine Passagerer. Han sørgede altid for, at der var Fodpose til os, hvad nok kunde gøres behov. Mange af os, der otte har gjort Turen fra Mandø til Ribe eller omvendt med Postvognen, har ikke glemt det endnu. Vi mindes disse Ture med Glæde. Ofte har vi siddet paa Postvognen i bidende Vinter - og forholdsvis tyndt klædt paa. H. L. sørgede gerne for Kavajer m. m., men der skulde meget til at holde Kulden ude paa en saadan Tur, og 2-3 Timers Kørsel paa aaben Vogn over Vadehavet i bidende Vinter vil nok nu falde flere for Brystet. Men intet kunde kue Ungdommens Humør. og Tiden for-

kortedes med Sang. Den ene Fædrelandssang efter den anden blev sunget; disse Ture vilde vi nødig undvære. De hører med til de mange gode Ungdomsminder og dannede enten Indledning til eller Afslutning paa et dejligt Ophold paa Hjemøen. Det skal heller ikke glemmes, at Krofolkene i Sdr. Farup - Anton Hansen og Hustru - med særlig Venlighed og Godhed tog sig af de Mandørejsende. Straks man kom indenfor Døren, var de venlige Værtsfolk øjeblikkelig til Rede for at bøde paa de Ulemper, som Transporten medførte, og ved det solide Kaffebord fandt man efterhaanden sig selv. Disse to gode Mennesker, som vi alle sikkert føler os i Gæld til, er ikke mere i Live, og Kroen er nedlagt, men Mindet om dem vil vi bevare. Det gæstfri Købmandshjem paa Øen skal heller ikke glemmes, og mange af de forfrosne Vinterrejsende mindes sikkert med Tak den Hjertelighed og Gæstfrihed, de der mødte.

1906 fik H. L. Nielsen Postkørslen udviet til to Ture om Ugen - Tirsdag og Lørdag. Lønnen var forholdsvis lille - ca. 200 Kr. aarligt for 1 Tur om Ugen og 300 Kr. for 2 Ture om Ugen - da der kun betaltes for at tage Pakkeposten med. Turen var beregnet paa Post og særlig paa Passagerer og Fragtkørsel. For Passagerernes vedkommende fastsattes Prisen efter Aftale med Postvæsenet.

1. Oktober 1910 forpagtede fhv. Styrmand Christian Hansen, Søn af afd. Landpost H. C. Hansen, H. L. Nielsens Gaard, Forretning og Postkørsel, da H. L. Nielsen overtog Pladsen som Forvalter hos Svogeren Godsejer Munthe Brun, Snertingegaard. 1. Oktober 1915 blev H. L. N. gift med

Marie Hansen, Datter af Kromanden i Sdr. Farup, og 2. Oktbr. s. A. solgte han sin Gaard til Martin Bundesen. H. L. N. ejer nu Hunderup Nygaard ved Bramminge.

Chr. Hansen byggede saa Huset, hvor Brugsforeningen nu har til Huse, og fortsatte med Postkørselen, til han kort efter Krigen fraflyttede Øen og drog til Nordby paa Fanø, hvor han nu driver Købmandsforretning.

Chr. Hansen var en fornøjelig, men lidt dumdristig Postkører, som har foretaget mange eventyrlige Farter over Vadehavet ved Nattetid. Saa vidt jeg ved, har han aldrig. i den Tid, han kørte Postvogn, overnattet paa Fastlandet.

Der gaar endnu mange Historier om de farefulde Ture over Havet i Bælgmørke og Storm, men naar Turen var overstaet, og en passende "Knurris" eller to indtaget, var Anstrængelserne glemt, og Chr. Hansen hyggede sig i Hjemmet. - Efter Chr. Hansens Bortrejse lejede Postvæsenet Laurids Thodsen til at køre Postturene til Ribe.

Som allerede nævnt var Marius Hansen lydhør over for de mange Krav, der kom frem, og efter Forhandling med Myndighederne blev han fra 1. Novbr. 1922 daglig kørende Post til Fastlandet dog saaledes, at Postvognen hver Lørdag skulde køre til Ribe. Til Dækning af Udgifterne herved blev der af Postvæsenet tilstaaet ham 1600 Kr. til Heste og 400 Kr. til Baad. Men det opnaede var ikke tilstrækkeligt, Marius Hansen omgikkes med større Planer, og 1937 blev de realiserede. Marius fik anskaffet sig en Fordbil, som kunne rumme 12 å 14 Passagerer.

Det var selvfølgelig en stor Behagelighed for Posten, at han kunde sætte sig i Autoen, ligesom det ogsaa var en Behagelighed for Passagererne, men der er jo den Ulempe ved det, at Vinteren kan lægge Hindringer i Vejen for Autokørsel i Vadehavet, og Posten, som nu er ude af Træning, maa saa til Fods foretage den møjsommelige Vandring. Marius, der var en særdeles kraftig Mand, havde aldrig skaanet sig selv, og da han sikkert i Aarenes Løb har budt sig mere, end han faktisk kunde taale, har han muligvis paadraget sig en Hjertefejl. Et Hjerteslag gjorde brat Ende paa hans virksomme Liv. (Se "Mandøposten " Side 276). - Marius Hansen blev 10. April 1908 viet til Jørgine Jørgensen. I Ægteskabet er en Datter, der er gift med Bunde Hansen. - Svigersønnen, der har kørt Postbilen over Vadehavet i den Tid, den har været i Gang, er nu af Postvæsenet ansat som Kontrahent.

Bunde Hansen er en særdeles dygtig Chauffør, hvem man trygt kan betro sig til.

I de 65 Aar, der er forløbet, siden Øen fik Postforbindeise med Fastlandet, er der, som man vil kunne se, sket betydelig Forbedring. Den Tur, som tidligere kunde tage 1 a 1 1/2 Time, kan nu gøres paa 1 Kvarter eller 20 Minutter. Og selvom: en Køretur med Hestevogn over Vadehavet var og er en Oplevelse, vil de fleste dog sikkert nu foretrække Autoen.

Lind i November 1939

N. MANDOE